

Verbeterplan ‘naar een circulaire economie’

De Europese Commissie heeft in 2014 een mededeling inzake bevordering van de circulaire economie uitgebracht en voorstellen gedaan om een aantal richtlijnen aan te passen ten einde de circulaire economie te bevorderen. Dit voorstel is teruggetrokken om verbeterd te worden. De Europese industrie is uitgenodigd om inbreng te leveren hoe CE dan wel kan worden bevorderd. In deze nota geeft VNO-NCW haar zienswijze op Europees beleidspakket voor bevordering van CE.

Waarde behoud van producten en materialen door ketensamenwerking

Onder circulaire economie (CE) verstaan wij business modellen (CE-BM) waarbij de waarde van een product zo lang mogelijk behouden blijft en de afvalfase zo lang mogelijk wordt uitgesteld. Na het einde van de levensduur van een product blijven de materialen in de economie, waardoor ze steeds opnieuw productief kunnen worden gebruikt en waarde blijven creëren. CE is kort gezegd <<waardebehoud van producten en materialen door ketensamenwerking>>.

CE-BM beginnen met bedrijven (in de keten) die anders te gaan nadenken over producten en materialen met als basis profit, people and planet. Dit mondt uit in business concepten die zich kenmerken door goede samenwerking en zakelijke afspraken tussen ketenpartners onderling. Uiteindelijk is de ontwikkeling van CE-BM zakelijk gedreven. ‘Ketendenken’ en dus ketenoverleg tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheid (als launching customer) is een sleutel om waardebehoud te creëren.

Een bedrijf heeft verschillende redenen hebben om met CE-BM aan de slag te gaan. Het concept van de circulaire economie wordt door een bedrijf gezien als een manier om tot business modellen te komen die haar productie efficiënter maakt en haar positie op de markt versterken en de milieudruk aantoonbaar verminderd. Een andere reden kan zijn dat een bedrijf haar continuïteit wil verbeteren door te zorgen dat zij kritische materialen terugwint en opnieuw te gebruiken in het productieproces¹.

EU benadering: gebruik de kracht van CE

De kracht van CE-business modellen (CE-BM) is dat de benadering <<waardebehoud van producten en materialen door ketensamenwerking>> grondstoffen opnieuw worden hergebruikt en de milieudruk bij winning wordt vermeden. De integratie van milieu en efficiënt grondstoffengebruik is hierbij kenmerkend.

De overheid kan CE-benadering als hulpmiddel inzetten voor het oplossen van problemen. Zij maakt gebruik van de kracht van de CE benadering maar wel blijft het bedrijf en de keten centraal stellen. De rol van de overheid is dan primair het bevorderen van samenwerking van in haar ogen wenselijke CE-BM ketens. Zij kan dat doen bijvoorbeeld doen door smeeroelie (procesgeld) in te zetten om samenwerking van partijen van de grond te krijgen, door scopingstudies te doen: voorstudies om te

---

¹ Volgens Meijer, B. et al (2011) kan verbetering van de ‘hulpbronnefficiëntie’ in de hele waardeketen de behoefte aan materialen in 2030 met naar schatting 17 tot 24% doen verminderen.

zien wat haalbaar is, en door bijvoorbeeld de inzet van ‘broker’, mensen die instaat zijn bedrijven en andere stakeholders aan elkaar te verbinden.

Wij vinden dat de overheid het stimuleren en faciliteren van ketensamenwerking moet richten op milieuproblemen en grondstoffen/materialen die voor Europa kritisch zijn. Wij vinden dat het stimuleren van CE-BM geen doel in zichzelf mag zijn. Dit betekent dat Europa en Lidstaten een gerichte agenda ontwikkelt welke milieu- en CSR problemen zich lenen voor een CE-BM benadering en dat Europa ook weet wat de kritische grondstoffen zijn voor haar economie.

Het effect van gerichte bevordering van CE-BM door ketensamenwerking is nieuwe vormen van dienstverlening, marktconcepten, innovatie oplossingen etc ontstaan, die weer spin off activiteiten naar andere ketens opleveren (kopieën van een specifiek ketenaanpak) en bovendien ook exporteerbaar is. Dit is uiteraard gunstig voor nieuwe banen en de economie van Europa.

Deze voorgestelde benadering vraagt een transitie in Europees overheidsdenken. Niet regulering maar samenwerking is de kern van de aanpak. De reden ligt voor de hand: complexe problemen eisen goede samenwerking van bedrijfsleven, samen met wetenschap en overheid. Deze laat zich niet door regelgeving laten afdwingen. Nieuwe regelgeving is dan ook in deze benadering niet de issue: het zal vaker gaan om het wegnemen van belemmeringen om CE-BM succesvol te laten zijn.

Wat is CE in onze ogen niet:

- Het is geen nieuw macro-economische model om Europa uit de crises te helpen en ook geen panacee voor milieuproblemen of om de grondstoffenvoorziening zekerheid op te lossen.
- Het is niet vergroten van nog meer overheids-collectiviteit door (doel)belastingen te verhogen (stortbelasting, grondstoffenbelasting). Het gaat juist om binnen huidige kaders waarde behoud te creëren door slimme samenwerking.

Zie onder voor uitwerking benadering en concrete suggesties om tot een stimulering van CE-BM te komen.

Toelichting en uitwerking van de Europese CE benadering

Beoordeling aanpak Commissie

De Commissie hanteert in haar mededeling over CE drie drijfveren als legitimatie voor te kiezen maatregelen: meer banen en innovatie, verminderde milieudruk en verminderd primair grondstoffengebruik. En stelt de mededeling dat door slimme samenwerking tussen bedrijven CE business modellen tot stand komen en dat samenwerking tussen partijen de sleutel is. Wij kunnen de mededeling over CE in hoofdlijnen onderschrijven. In de uitwerking wordt echter uiteindelijk gekozen voor vermindering van milieudruk als leidend beginsel. Het pakket wijzigingen van richtlijnen houdt vooral een verscherping van het bestaande regulerend kader in om de afvalhoop in Europa verder te slechten en afvalcriminaliteit tegen te gaan. Dit doet echter te kort aan de brede definitie die de Commissie hanteert in haar mededeling. Daarom doen wij hieronder op basis van onze zienswijze op CE (hierboven) een voorstel hoe een Europees CE package er uit moet zien.

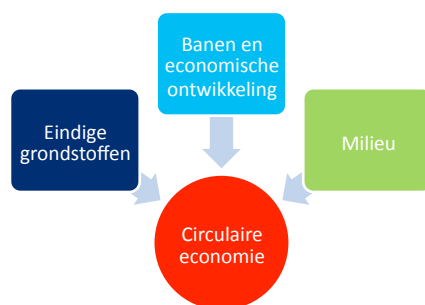
Europese benadering van CE

In de CE staan nieuwe business modellen centraal waarin door unieke samenwerkingsverbanden nieuwe verdienmodellen voor bedrijven in de keten ontstaan die tegelijkertijd het primaire materialengebruik terugdringen en de milieudruk mogelijk verminderd. De CE aanpak vraagt van bedrijven, eindgebruikers, overheden (als belangrijke gebruiker van goederen) en consumenten een andere zienswijze op gebruikte producten. Door samenwerking van ketenpartners dient de waarde van producten zo lang mogelijk vast gehouden te worden. Hiervoor heeft een bedrijf (nieuwe) ketenpartners nodig die op deze manier gaan denken tot aan de consument of eindafnemer. Dit betekent een omslag in denken dat producten en de materialen na ingebruikname in zichzelf waardevol zijn om in te zetten voor dezelfde of andere producten. De rol van Europa is in de basis om dit proces van denken over producten en materialen te stimuleren (zie hieronder voor suggesties).

Verschillende drijfveren vragen verschillend overheidsinzet

Politici en stakeholders hanteren (impliciet) verschillende drijfveren om CE beleid wenselijk te vinden en te ontwikkelen. Voor sommigen is het een nieuw macro-economisch concept dat Europa nieuwe economische impulsen (nieuw verdienmodel) geeft, anderen zien hierin verminderen van de milieudruk als hoofdzaak. Nog anderen zien vermindering afhankelijkheid van eindige primaire grondstoffen als belangrijkste reden.

Het is noodzakelijk om bij ontwikkeling en inzet van overheidsbeleid de achterliggende drijfveren van elkaar goed te kennen en scherp te onderscheiden. Elk drijfveer vereist ons inziens een eigen afweging en aanpak. Overheidshandelen moet gericht zijn op het aanpakken van maatschappelijke problemen die anders niet opgelost worden. Dit vraagt een nadere analyse van de drijfveer en welk beleidsrichting op Europese niveau effectief is. Als basis moet Europa de integraliteit van het model vasthouden: CE-BM zijn verdienmodellen die materialen en grondstoffen in de economische loupe houden en de milieudruk doen verminderen. Met een doordachte en gerichte agenda kan Europa deze benaderingswijze inzetten voor maatschappelijke problemen op te lossen. Hieronder worden de drijfveren afzonderlijk beschouwd om tot een vruchtbare en effectieve integrale Europese benaderingswijze te komen.

- ***Nieuw macro-economisch verdienmodel.*** Door unieke samenwerkingsverbanden in de keten en innovatieve vindingen om waarde behoud van materialen in de keten te optimaliseren, ontstaan er nieuwe banen. Volgens het Ellen McArthur Foundation (2012) kan een circulaire benadering van de Europese industrie tot 3,9% stijging van het BBP leiden. Dit wordt veroorzaakt door het wegvallen van kosten en het creëren van nieuwe producten voor nieuwe markten. TNO heeft voor Nederland ook een studie verricht (2013) dat met een veel lager getal uitkomt op 1,4% van het BBP. Het verschil wordt veroorzaakt doordat Nederland al ver gevorderd is met het terugwinnen van materialen, dat de negatieve economische effecten mee zijn gecalculeerd en een andere inschatting van het realiteitsgehalte van nieuwe business modellen is gemaakt. Wij constateren dat CE soms een doel in zichzelf lijkt te worden dat hoge verwachtingen koestert voor Europa's economie. Het Nederlandse onderzoek toont aan dat een nuance op zijn plaats is.

Van belang is in te zien dat het uiteindelijk gaat om unieke samenwerkingsverbanden in de keten die door het bedrijfsleven (eventueel in samenwerking met overheid en wetenschap) moeten worden gecreëerd. Deze laten zich niet afdwingen. Wel zien we door het (decennialange) Nederlandse afvalbeleid nieuwe economische activiteiten ontstaan: de sector van recycling bedrijvigheid en wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe recyclingmethoden. Deze ontwikkeling draagt er toe bij dat de efficiency van recycling en het waarde behoud in de keten sprongen voorwaarts maakt.

De rol van de Europa en Lidstaten moet zich daarom vooral richten op het optimaliseren van het huidige afvalbeleid op basis van het nieuwe adagium 'afval is grondstof', het bevorderen deze nieuwe verdienmodellen door belemmeringen uit de weg te ruimen en door haar inkoopkracht in te zetten.

- ***Vermindering van de footprint en CSR-kwesties.*** Vermindering van de milieudruk en CSR-kwesties kan met CE worden verminderd omdat de vraag naar primaire grondstoffen terugloopt. Dit leidt bijvoorbeeld tot minder (meer) grondgebruik en zijn voor Europa moeilijke te controleren milieuvervuilende winningsactiviteiten elders in de wereld minder nodig etc.

In sommige gevallen ontstaan in een CE business model trade-offs tussen de verschillende onderdelen van duurzaamheid: zo kan het hergebruik van materialen tot hoger energiegebruik leiden of het gebruik van biobased materialen tot meer land- en watergebruik. Een totaal balans is nodig om uit te maken of een CE model milieuefficiënter is.

De vraag is of CE het meest effectieve middel is om specifieke milieuproblemen te verminderen. Hiervoor zijn in de regel specifieke maatregelen nodig. Omdat CE zich primair richt op waarde behoud en producten vaak een samenstel zijn van verschillende materialen en achterliggende processen, is in algemene zin te zeggen dat CE bijdraagt aan vermindering van de milieudruk als het om winning van grondstoffen gaat. Voor specifieke milieuproblemen zal ander beleid effectiever zijn.

Overheidsbeleid kan zich richten op het bieden inzicht in de ecologische gevolgen van bepaalde materialen zodat bedrijven zich hierop kunnen richten. Ook kan de overheid er voor kiezen (als zij CE een geschikt instrumentarium vindt) om voor complexe milieu issues van maatschappelijk belang de rol als ketenregisseur op zich te nemen om daarmee CE business concepten uit te lokken en te versnellen (voorbeeld is het Nederlandse fosfaatketenproject).

- ***Eindigheid grondstoffenvoorraden.*** Omdat de grondstoffenvoorraden schaars zijn, kan CE een bijdrage leveren om de eindigheid van grondstoffen uit te stellen. Van echte schaarste is voor veel grondstoffen voorlopig geen sprake. Wel is Europa in sterke mate afhankelijke geworden van primaire grondstoffenbronnen van buiten Europa. Door geopolitieke spanningen en economische groei buiten

Europa is zij kwetsbaar geworden voor staatspolitiek buiten haar grenzen (import zeldzamen aardmetalen uit China, (schalie)gas uit Rusland en de VS. Van belang is daarom inzicht te verkrijgen in de kritische grondstoffen voor de Europese economie (zoals de Commissie begonnen is met de zeldzame aardmetalen).

Sommigen menen dat CE het gebruik van primaire materialen drastisch zal verminderen. Echter in alle sectoren (GWW, metaal, biotisch) zal recycelaat tot hooguit 10 tot 20% van het huidige gebruikte primaire grondstoffen kunnen vervangen. Beleid voor voorzieningszekerheid van ruwe grondstoffen blijft dus van levensbelang voor de Europese economie en mag beslist niet worden veronachtzaamd met de ontwikkeling van CE beleid.

De rol van de overheid is om CE business modellen bevorderen en innovatieprogramma's te baseren op kritische grondstoffen. Nu wordt geen onderscheid tussen kritische en niet-kritische grondstoffen gemaakt, waardoor het beleid niet optimaal effectief is. Nederland is inmiddels begonnen met een breder toets van alle relevante grondstoffen in de economie. Dit initiatief verdient Europese opschaling.

Stappen voorwaarts om CE in Europa te bevorderen

Kader voor beleid

Integratie economie, grondstoffen en milieu is een must voor een succesvol CE beleid. In het huidige voorstel van de Commissie bleek milieu leidend te zijn voor de uiteindelijke voorstellen. Het is pertinent noodzakelijk dat de Commissie haar silo-benadering opgeeft en met een gezamenlijk, dat wil zeggen, geïntegreerd pakket komt om CE te bevorderen. De Commissie dient vanuit het bedrijf te redeneren, en niet van haar eigen (deel)competentie.

No regulation, but cooperation. In CE modellen gaat om samenwerking in de keten (tussen bedrijven onderling, bedrijven en overheid en bedrijven en wetenschap). Het gaat niet om (klassieke) regelgeving. Europese bevordering van CE vraagt om aan paradigma verandering bij de Commissie: no regulation but cooperation. Dit betekent dat in beleidsontwikkeling het bevorderen anders denken en samenwerking centraal moet komen te staan. Regulering komt in latere instantie beeld ter ondersteuning van de samenwerking.

De drijfveer moet helder en daaraan verbonden maatregel beargumenteerd zijn. Maak duidelijk welke drijfveren de Europa wil hanteren (economie, milieu, grondstoffenzekerheid), analyseer effectief beleidsinstrumentarium en stem af op welke wijze CE hierin een bijdrage kan leveren. Wij stellen dat economische kansen van bedrijven voorop moeten staan en het stimuleren van CE business modellen. Dit sluit aan op de aanpak van de bedrijven zelf en hebben een positieve uitwerking op de grondstoffenvoorzieningszekerheid en kunnen de milieubelasting van grondstoffenwinning doen verminderen.

Erken de verscheidenheid van CE voor bedrijven, projecten en beleidsagenda's. De ontwikkeling van CE hangt vooral af van partijen (bedrijven onderling; tussen bedrijven en inkomende overheden) die samen eindbeelden en mogelijkheden verkennen en daar uitwerking aan geven (bijvoorbeeld kijken naar ontwerp). CE is daarom per definitie een diffuus en uniek proces. Per keer ontstaan nieuwe verrassende combinaties van bedrijven, businessmodellen en marktconcepten. Deze veelkleurigheid moet bevorderd en gekoesterd worden.

Van belang is ook te beseffen dat sectoren in verschillende stadia van CE zitten. Zo is binnen de bouwwereld CE ver ontwikkeld, worden ijzer en aluminium bijna helemaal weer teruggebracht in het productieproces. In de agrifootketen is de vierkantsverwaarding van organisch materiaal al van oudsher de norm, en is het sluiten van het nutriëntenkringloop van belang. Maar de terugwinning van

zeldzame aardmetalen staat nog in de kinderschoenen. Een ‘one fits all’ benadering moet koste wat het kost vermeden worden.

Dit betekent voor de overheid dat zij niet maatregelen of richtlijnen over bepaalde producten bepalen, maar richtlijnen ontwikkelt die markt en overheid stimuleert om het zoekproces naar mogelijkheden voor CE te faciliteren en belemmeringen weg te halen.

Betere benutting van de Europese interne markt. Om interessante CE modellen te laten slagen moet de markt groot genoeg zijn. Door versterking van de interne Europese markt en belemmeringen tussen lidstaten weg te halen komen business modellen sneller binnen handbereik: de *economies of scale* doet dan zijn werking: een vrije handel in grondstoffen, reststromen, bijproducten en hergebruikte materialen binnen Europa. Het versterken van de interne markt voor CE moet daarom leidend zijn in de aanpassing van de afvalstoffenrichtlijn.

Voorstellen om CE business modellen te bevorderen

Europa en LS als ketenregisseur. De Commissie kan om CE te bevorderen de rol van ketenregisseur op zich nemen.

Fosfaat CE. Een goed voorbeeld is wat de Nederlandse regering heeft gedaan. Zij heeft milieu-aspecten en voorzieningszekerheid van fosfaat gecombineerd en relevante stakeholders om tafel gezet om na te denken hoe fosfaat in de economie teruggewonnen kan worden. De benadering heeft tot verrassende nieuwe samenwerkingsverbanden geleid en tot innovatieve mogelijkheden om fosfaat terug te winnen. Intussen is dit initiatief verbreed op Europees niveau en zijn relaties met OCP, het fosfaatmijnbouwbedrijf in Marokko, gelegd.

Zet overheidsregie en innovatieprogramma's strategisch in. Wij vinden dat de stimulerende rol van de Commissie als ketenregisseur en de inzet van innovatieprogramma's gebaseerd moet zijn op het integraal tegengaan van bepaalde milieudruk of ingezet moet worden op voor Europa kritische grondstoffen. Ongericht stimulerend beleid op alle of willekeurig producten, ketens of materialen is niet effectief inzet van overheidsmiddelen.

Plastic in het milieu. Een voorbeeld is het probleem van de plastic. Plastic breekt slecht af blijft tot in lengte van jaren in het ecosysteem in vorm van de ‘plastic soup’ in de oceanen in vorm van – door zonlicht afgebroken plastic in – miniem kleine stukjes en komen daardoor ook in dieren en mensen terecht. Dit heeft ongetwijfeld nadelige gevolgen voor de gezondheid en de welstand van dieren. Een gericht programma op het ontwikkelen van afbreekbare plastics, voorkomen en opruimen van afvalplastic in het milieu en het opruimen van plastic soup in de oceanen vraagt gezien een enorme omvang van het probleem een meerjarenaanpak van internationale allure. Dit kan het bedrijfsleven niet alleen: hier is een gezamenlijke bedrijfsleven- en overheidsinzet noodzakelijk met inbreng van de wetenschap.

Benut inkoopkracht overheid. De inkoopkracht van de overheid kan ook ingezet worden voor bevordering van CE. Dit vraagt wel dat de overheid aansluit op het samen doordenken van haalbare CE modellen voor bepaalde producten. Deze ontwikkeling loopt in de praktijk stroef en de overheid laat daardoor zelf veel potentieel onbenut.

Overleg met bedrijfsleven over de rol van bestaande Europees instrumentarium. Europa heeft veel wettelijke instrumenten reeds tot haar beschikking. Overleg met bedrijfsleven hoe deze bestaande instrumenten ingezet kunnen worden, zoals ecodesign en ecolabel is noodzakelijk. Specifieke product gerelateerde wettelijke verplichtingen zijn hierbij niet de juiste weg. De Europese overheid dient juist

het bedrijfsleven de noodzakelijke ruimte en prikkels te bieden om zelf tot oplossingen te komen. Algemene normen genieten daarom de voorkeur.

Belemmeringen uit de wegruimen

Conflict REACH en Afvalstoffenregelgeving is een showstopper van CE! REACH is niet van toepassing op afval maar wel op gerecyclede materialen van post-consumer afval. Dit betekent dat de autorisatievoorschriften van toepassing zijn op deze producten. Bij de recycling kan het ingezamelde materiaal namelijk vermengd zijn of raken met SVHC stoffen. De kosten om elke batch secundaire grondstof te analyseren op een pakket van nu 40 SVHC stoffen, maar straks waarschijnlijk 400 stoffen maken recycling onrendabel. Dit onderschatte probleem is een showstopper voor de ontwikkeling van de circulaire economie, die immers juist gebruik maakt van bestaande materialen die na de recyclinghandeling mogelijk nog niet vrij zijn van SVHC stoffen. Dit treft zowel de kunststoffenindustrie en de metaalelectro.

Wij pleiten in dit kader voor een pragmatische benadering gebaseerd op de risk based approach. Het moet mogelijk zijn om scheiding te maken tussen types materialen (herkomst, samenstelling) waarvoor geen of wel voorschriften met betrekking tot bescherming tegen SVHC stoffen gewenst is. Dit beleid zal de door Commissie ontwikkeld moeten worden.

Afvaltransport in de EU. In de praktijk is transport van afvalstoffen door de EU een moeizaam proces, waar veel bureaucratie aan te pas komt en de bewijslast bij de transporteur c.q. het zendende bedrijf ligt. Deze benadering dient in het kader van ‘afval is grondstof’ omgedraaid te worden. Transport van afval door Europa moet als normaal beschouwd worden met het oog op efficiënte herverwerking en hergebruik. Hier geldt overigens wel dat de CO2 balans in de gaten gehouden moet worden.

Mededinging. Samenwerking in de keten kan te maken krijgen met beperkingen vanuit het mededingingsrecht. Wij willen dit punt aan de hand van de concrete gevallen waar dat o.i. ontbrekend is aanhangig maken.

Rol Waste Directive

Nieuwe fundament voor de Waste Directive: ‘afval is grondstof’. Het teruggetrokken voorstel laat het fundament van de afvalrichtlijn staan, namelijk het beschermen van het milieu tegen storten van afval en tegen verbranden. In de huidige uitvoering van dit beleid is bovendien het bestrijden van illegaliteit en criminaliteit een belangrijk motief bij toezicht en handhaving. Dit levert problemen op voor bedrijven om binnen Europa nieuwe circulaire business concepten te ontwikkelen en tot efficiënt hergebruik van materialen te komen.

Ons voorstel is om uit de basis die de Mededeling zelf ook noemt, namelijk ‘afval is grondstof’, als grondslag te nemen voor de Europese afvalregelgeving. Deze benadering zal als vanzelf inzetten op bevordering van een Europese markt voor hergebruik van materialen uit producten. Uiteraard zal het sluitstuk van de regelgeving het voorkomen van storten en verbranden moeten zijn.

Pas Risk based approach toe. In verband met het beschermen van mens en milieu stellen wij als uitgangspunt voor beleid en handhaving een risk based approach voor. Dit betekent dat voor materialen die als afval geclassificeerd zijn maar waar weinig risico aan vast zit, minder strikt worden benaderd dan risicovolle materiaalstromen.

Bijproduct en afvalstof. De huidige richtlijn kent een onderscheid tussen bijproduct en afvalstof (artikel 5, 2008/89). Dit artikel houdt in dat stoffen waarvan duidelijk blijkt dat ze een bestemming krijgen, uit te zonderen van de verplichtingen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Afvalstoffen. De

huidige voorwaarden in dit artikel vormen echter een drempel voor een optimale benutting van bijproducten en reststromen. Hier menen wij dat een omkering van begrip dienstig is: materialen worden als bijproduct beschouwd en de ondernemer moet aangeven op welke manier dit materiaal herbestemd wordt, waarbij hij vrij om voor de mogelijkheid van bestemming verbranden (laatste bestemming) te kiezen. Deze benadering kan naar onze mening in ieder geval voor ‘afval’ die van business tot business verhandeld wordt gelden. Nuttig toepassing van alle materialen tijdens productie is immers common ground geworden van een professionele bedrijfsvoering. De omkering van het begrip ‘afvalstof is grondstof’ lost ook huidige aansprakelijkheidskwesties op en decriminaliseert professionele bedrijfsvoering.

Een goed voorbeeld is het voorstel van de Europese Commissie over de voor menselijke consumptie bestemde (bij)producten die verloren zijn gegaan voor de voedselvoorzieningsketen maar nog geschikt zijn voor diervoeder of biogebaseerde materialen. Deze krijgen in het voorstel (wijzigingsvoorstel richtlijn 2008/98/EG, art. 1.b) niet de classificatie ‘(levensmiddelen)afval’.

Wacht met aanscherping stortnomen en benut eerst het potentieel van huidige afvalstoffenrichtlijn.

Wij menen dat nog veel potentieel voor de circulaire economie in de bestaande richtlijn onbenut blijft omdat veel lidstaten nog niet aan de huidige richtlijn voldoen. Daarom is aanscherping van de huidige stortcriteria nu niet opportuun. Wanneer elke lidstaat gaat voldoen aan de doelen van de richtlijn, komt er veel materiaal voor hergebruik op de Europese markt. Dit wordt uiteindelijk betaald door de burger, die hiervoor afvalstoffenbelasting afdraagt en daardoor waarde toevoegt aan het afval. Dit mechanisme is momenteel een belangrijke economische legger voor de circulaire economie. Het bedrijfsleven is in beginsel een tegenstander van het verder opvoeren via belastingmaatregelen (afvalbelasting) van de Circulaire Economie.

Producentenverantwoordelijkheid. In de teruggetrokken voorstellen is het begrip

producentenverantwoordelijkheid gelegd tot en met het handelen van de consument en de eindfase. Wij willen dat verantwoordelijkheid beperken in de keten uitgezonderd de consument en de eindfase (dus alleen business to business). Overigens is voor invulling van productenverantwoordelijkheid geen algemene geldende richtlijn mogelijk, maar is maatwerk en dus goed overleg per sector/branche nodig.

Verschuiving belastingen

Een veel gehoorde benadering voor stimulering van CE is verschuiving van belasting op inkomsten naar grondstoffen. Dit is voor de industrie echter nadelig. Dit betekent immers dat de relatieve sterk ontwikkelde dienstensectoren zonder grondstoffengebruik worden bevoordeeld ten opzichte van industriële sectoren met relatief weinig arbeid. Bovendien worden Europese producten duurder ten opzichte van niet-Europese producten, wat tot verdere achteruitgang van de Europese maakindustrie zal leiden. Dit is contrair met het Europese industriebeleid.

De huidige sterk gestegen prijzen voor grondstoffen zorgen er al voor dat bedrijven zuinig omgaan en hun efficiency hebben vergroot. De zorg is eerder of Europa op termijn wel aan voldoende grondstoffen kan komen tegen redelijke prijzen vanwege sterk toenemende staatspolitiek op grondstoffen in veel landen.

Verschuiving van belastingen naar grondstoffen is daarom een slecht voorstel.